

# Izdravstvena problematika

ONKOLOŠKI INŠTITUT MED. VISOKE ŠOLE V LJUBLJANI — PREDSTOJNIK PROF. DR. L. ŠAVNIK — PRIJAVNA SLUŽBA ZA RAKA

## STATISTIČEN PREGLED IN KRATKA ANALIZA PRIJAVLJENIH RAKOVNIH BOLENJ IZ PODROČJA LRS ZA LETO 1950

Dr. B. RAVNIHAR — I. GRUDEN

S tem pregledom hočemo prikazati stanje rakovnih obolenj v LRS, kakor se nam kaže po prvem letu delovanja naše prijavnne službe za raka. S sistematično registracijo rakavih bolnikov na osnovi zbiranja prijav iz vseh bolnic LRS smo pričeli že v septembru 1949. leta. Odredba vlade LRS o obveznem prijavljanju raka, ki je bila izdana v marcu leta 1950, pa nam je omogočila še bolj sistematično in temeljitejše delo. Jasno je, da zaradi raznih objektivnih in subjektivnih težav in ovir, s katerimi smo se morali in se moramo še boriti ter zaradi nekaterih pomanjkljivosti v našem sistemu prijavljanja, nismo še uspeli zajeti v našo evidenco prav vseh primerov raka. Zato ta pregled gotovo ne bo v popolnosti ustrezal realnemu stanju. Tudi analizo je treba sprejeti s pridržkom, kajti poleg popolne evidence zahteva ta tudi številčno obsežnejše podatke — povprečja več let. Kljub navedenim pomanjkljivostim pa menimo, da ima ta pregled vendarle vrednost, ker nam daje vsaj približen vpogled v problematiko rakovnih obolenj pri nas, *ki dostojno ni bilo*

### I.

Do 1. III. 1951, ko smo končali našo statistično obdelavo, je bilo prijavljenih 1671 novih obolenj za rakom v letu 1950., od teh 708 (42,37 %) moških in 963 (57,63 %) žensk — torej na 100 moških 136 žensk. Z zakasnelimi prijavami vred, ki smo jih prejeli do 1. VII. 1951., pa bi znašalo število novoobolelih v letu 1950. — 1795.\* Po tej številki bi torej prišlo pri nas na 10.000 prebivalcev na leto 13 novih obolenj za rakom (= morbidnost).\*\* Našproti ustreznim zapadnoevropskim in ameriškim statističnim podatkom je ta številka precej majhna. Za zvezno državo New York n. pr. navajajo 21,8 novih primerov raka na leto na 10.000 prebivalcev. Ta razlika nam z ene strani kaže, da verjetno res nismo zajeli v evidenco vseh primerov, z druge strani pa jo moramo gotovo pripisati

\* Nadaljnji nadrobnejši podatki se bodo zaradi zaključene statistične obdelave na omenjeni datum nanašali na prvotno število 1671.

\*\* Število prebivalstva Slovenije je vzeto po rezultatu ljudskega štetja z dne 15. marca 1948, ki znaša 1.391.873.

tudi različni starostni strukturi prebivalstva. Ta namreč kaže pri nas znatnejše prevladovanje mlajših letnikov nasproti starejšim. Na starostno dobo pod 30 let odpade na primer v Sloveniji 54 % prebivalstva, v Franciji pa okoli 42 %.

Vseh živih rakavih bolnikov (t. j. novih in obolelih v prejšnjih letih) je bilo na dan 31. dec. 1950 registriranih 2906, od teh 1015 (34,9 %) moških in 1891 (65,1 %) žensk. Ta številka je brez dvoma dosti manjša od realne, kajti prijavljeni so bili le tisti v prejšnjih letih oboleli primeri, ki so se od 1. septembra 1949 javili v kaki bolnici, kliniki ali v Onkološkem inštitutu zaradi kontrole ali ponovnega zdravljenja. Mno-

Leto obolenja	Skupaj	Moški	Ženske
1950	1.309	522	787
1949	725	282	443
1948	300	85	215
1947	211	45	166
1946	114	30	84
1945	57	9	48
1944	32	7	25
1943	26	5	21
1942	34	12	22
1941	24	2	22
1930-40	68	14	54
1920-29	6	2	4
Skupaj	2.906	1.015	1.891

Tabela 1

1890 + 716 = 2606  
2906 - 1890 = 1016



gi od onih, ki so po zdravljenju v prejšnjih letih sedaj morda brez simptomov bolezni, pa gotovo še niso prijavljeni.

Tabela št. 1 nam prikaže številčni razpored vseh živih rakavih bolnikov na dan 31. decembra 1950, in to po letu obolenja.

Med primeri iz obdobja 1920—29 so zabeleženi 3 primeri Ca mammae, iz obdobja 1930—40 10, iz leta 1941 in 1942 pa po 7 primerov Ca mammae. Ca colli uteri je zabeleženih iz obdobja 1930—40 7, iz leta 1941 do 1944 (incl.) pa po 6—10. Večina ostalih registriranih primerov iz teh let odpade na Ca cutis in Ca labii oris.

**Primerov smrti rakavih bolnikov v letu 1950** je bilo do 1. marca 1951 prijavljenih 800, od teh 356 (44,5 %) moških in 444 (55,5 %) žensk; do 1. julija 1951 pa je bilo prijavljenih skupno 920 primerov.\* Od vseh umrlih v letu 1950 bi torej v Sloveniji odpadlo 5,25 % primerov na smrti zaradi raka. Na smrti zaradi tuberkuloze pa je v lanskem letu odpadlo 4,6 % primerov (absolutno število umrlih zaradi tuberkuloze je znašalo 731). Na številčni lestvici smrtnih vzrokov bi bil torej rak pri nas verjetno na drugem mestu; na prvem so bolezn srca in ožilja in »starost«, na tretjem pa bi bila tuberkuloza. Tako zaporedje navajajo tudi drugod po svetu. Pri ženskah, umrlih pri nas v l. 1950, je bil v 6,56 % rak verjetni vzrok smrti, pri moških pa v 4,98 %. V Franciji je v letu 1948, od vseh znanih vzrokov smrti odpadlo 16 % na raka; pri umrlih ženskah 17,1 %, pri umrlih moških pa 14,1 %. Po navedeni številki (920) bi v Sloveniji umrlo na leto 6,6 rakavih bolnikov na 10.000 prebivalcev (= mortalnost). V Franciji pa navaja statistika iz leta 1948, 16,5 smrti zaradi raka na 10.000 prebivalcev. Letni odstotek umrlih zaradi raka se nasproti ostalim vzrokom smrti skoro po vseh evropskih državah in v ZDA polagoma dviguje, kar pripisujejo predvsem zmanjšanju umrljivosti zaradi drugih vzrokov. Absolutno število smrti zaradi raka pa je v zadnjih desetih letih skoro stalno. Manjše število umrljivosti zaradi raka pri nas lahko pripišemo deloma še nepopolni registraciji, predvsem pa tudi prevladovanju mlajših letnikov v starostni strukturi našega prebivalstva, torej manjši morbidnosti za rakom. Če bi imela n. pr. Francija pri sicer istih pogojih tako starostno strukturo prebivalstva kot mi, bi po računih znašalo število umrlih zaradi raka tam na leto 7,72 na 10.000 prebivalcev. To nam kaže, da bi naša številka 6,6 utegnila biti res blizu realne, oziroma da lahko pričakujemo, da bo absolutna številka smrti zaradi raka v Sloveniji pri popolnejši registraciji okoli 1100 na leto.

Od 800 umrlih je bilo obduciranih le 227 (28,4 odstotka). Podatki o vzrokih smrti pri ostalih rakavih bolnikih so seveda precej nezanesljivi. Kolikor smo pač mogli iz vsega gradiva razbrati in preceniti je umrlo:

zaradi raka (neposredno ali posredno)	697 (87,12 %)
zaradi interkurentnih bolezni . . . . .	29 ( 3,63 %)
zaradi neznanih vzrokov . . . . .	74 ( 9,25 %)

## II.

Številčno razporeditev po lokalizacijah malignih neoplazem in po spolu pri novih primerih, pri vseh živih na dan 31. decembra 1950 in pri umrlih v letu 1950 prikaže tabela št. 2.

Zaradi preglednosti in zanimivosti bi posneli iz tabele nekatere značilnosti. Podajamo jih v tabelah 3—7.

V zvezi s temi podatki bi primerjali, koliko novih primerov malignih neoplazem posameznih, najbolj pogostnih lokalizacij po spolu pride na leto na 100.000 prebivalcev istega spola pri nas in koliko v zvezni

\* Nekateri poznejši, nadrobnejši podatki se bodo zaradi popreje vključene statistične obdelave nanašali na prvotno število 800.

državi New York (izvzemši mesto New York). Naše podatke je seveda treba sprejeti s pridržkom, kajti za njihovo zanesljivost bi morali imeti povprečne številke zbrane za več let. *Tab. 5.*

Primerjava kaže torej predvsem znatno manjše številke pri nas, kar pripisujemo že omenjenim vzrokom. Zanimivo je tudi različno prevladovanje po spolih in različen vrstni red lokalizacij, ki pa vendarle kaže nekatere skladnosti n. pr.: collum uteri, vesica urinaria ž. Tudi nekatere številke se skoraj ujemajo n. pr.: ventriculus m., ventriculus ž., hepar ž.

Končno je bil pri 1671 novo obolelih primerih malignom histološko verificiran pri 861 (51,5 %), samo klinično ugotovljen pri 644 (38,6 %), kot sumljiv pa je bil prijavljen pri 166 (9,9 %) primerih. Pri 800 umrlih je bil malignom histološko verificiran pri 322 (40,5 odstotka), klinično ugotovljen pri 413 (51,4 %), sumljivih pa je bilo 65 (8,1 %).

## III.

Razporeditev malignih neoplazem novoobolelih in umrlih v l. 1950 po starosti prikazuje tabela 8—11.

Krivulje v tabelah 8, 9 in 10 prikazujejo, koliko novo obolelih in umrlih rakavih bolnikov določenih starostnih skupin odpade letno na 10.000 prebivalcev ustreznih starostnih skupin in to v tabeli 8 skupno, v tabelah 9 in 10 pa deljeno po spolu:

Po računih iz števila novo obolelih, oziroma umrlih rakavih bolnikov v posameznih starostnih skupinah lahko ugotovimo, katero starostno obdobje zajame 50 % vseh primerov (= spodnja in zgornja kvartila, mediana). Naše številke iz l. 1950 nam dajo naslednjo sliko:

50 % novo obolelih odpade na starost:
pri obeh spolih: od 48 let 5 mes. do 67 let 5 mes. (Me = 58 let)
pri moških: od 50 let 10 mes. do 69 let 3 mes. (Me = 59 let 2 mes.)
pri ženskah: od 47 let 3 mes. do 66 let. (Me = 57 let)

50 % umrlih odpade na starost:

pri obeh spolih: od 50 let 5 mes. do 69 let 2 mes. (Me = 59 let 10 mes.)
pri moških: od 50 let 10 mes. do 70 let 3 mes. (Me = 60 let 1 mes.)
pri ženskah: od 50 let 4 mes. do 68 let 4 mes. (Me = 59 let 7 mes.)

10,5 % novo obolelih in 8,6 % umrlih rakavih bolnikov zajame starost izpod 40 let.

Tabela št. 11. prikazuje, katera starost je bila najpogostnejša (= modus), katera najnižja oziroma najvišja pri novo obolelih in umrlih bolnikih v letu 1950, po posameznih lokalizacijah malignomov.

Če tabuliramo tri zaporedno najpogostnejše lokalizacije malignih neoplazem po posameznih starostnih skupinah (ob pojavu obolenja) pri vseh naših prijavljenih moških in ženskah, se nam pokaže zanimiva slika, ki jo prikaže tabela št. 12.

Pri moških torej prevladuje Ca ventriculi od 35. do 79. leta, pozneje pa Ca cutis. Pri ženskah prevladuje Ca colli uteri od 30. do 54. leta; od 55. do 85. leta in več pa prevladuje Ca cutis, s katerim tekmuje od 60. do 69. leta Ca ventriculi. Pri tem naj navedemo še zanimiv podatek, da oboli po stanju v letu 1950. za Ca colli uteri na leto 33 žensk na 100.000 žensk v starosti od 35. leta naprej. — Levkemija prevladuje pri obeh spolih do 9. leta starosti. — Če bi imeli večje število obolenj, bi postala slika brez dvoma še bolj izrazita.



Pregled novoobolelih in umrlih rakavih bolnikov v letu 1950.

LOKALIZACIJA	Obolci v letu 1950.									
	skupaj		moški		ženske		strukturni indeks		strukturni indeks	
		%		%		%	m.	ž.	m.	ž.
Cutis	234	14,0	97	5,8	137	8,2	13,7	14,2	41,5	58,5
Cutis-Ca	216		87		129					
Cutis-melanoma malign.	18		10		8					
Vezivno tkivo — mehki deli	13	0,8	7	0,4	6	0,4	1,0	0,6	53,9	46,1
Skelet. sistem prim. excl. maxilla, mandib.	29	1,7	15	0,9	14	0,8	2,1	1,5	51,8	48,2
Skeletni sistem — sec.*	3		3		—					
Limfat. & hematop. sist. excl. kost. mozeg	59	3,5	39	2,3	20	1,2	5,5	2,1	66,1	33,9
Reticulo-Sa	3		2		1					
Lympho-Sa	14		8		6					
Leukaemia lymphatica	14		10		4					
Leukaemia myeloica	13		11		2					
Lymphogranulomatosis	15		8		7					
Lymphonodi — sec.*	9		7		2					
Živčni sistem	28	1,7	13	0,8	15	0,9	1,8	1,6	46,4	53,6
Cerebrum et meninges	23		12		11					
Medulla spinalis et meninges	3		—		3					
Periferni živci	2		1		1					
Oculus, orbita	8	0,5	2	0,1	6	0,4	0,3	0,6	25,0	75,0
Auris — cellulae mastoideae	1	0,05	—		1	0,05	—	0,1	—	100,0
Cavum nasi	4	0,2	2	0,1	2	0,1	0,3	0,2	50,0	50,0
Sinus maxillaris et maxilla	15	0,9	9	0,5	6	0,4	1,3	0,6	60,0	40,0
Labium oris	63	3,7	44	2,6	19	1,1	6,2	2,0	70,0	30,0
Cavum oris	15	0,9	9	0,5	6	0,4	1,3	0,6	60,0	40,0
Bucca	3		2		1					
Gingiva	1		1		—					
Palatum durum	3		2		1					
Palatum molle	3		2		1					
Mandibula	4		2		2					
Cavum oris — nedefin. lokalizacija	1		—		1					
Lingua	13	0,8	11	0,7	2	0,1	1,5	0,2	84,6	15,4
Parotis	8	0,5	6	0,4	2	0,1	0,8	0,2	75,0	25,0
Epipharynx	8	0,5	5	0,3	3	0,2	0,7	0,3	62,5	37,5
Mesopharynx excl. tonsilla et palatum	1	0,05	1	0,05	—		0,2	—	100,0	—
Tonsilla	2	0,1	2	0,1	—		0,3	—	100,0	—
Hypopharynx	2	0,1	1	0,05	1	0,05	0,2	0,1	50,0	50,0
Pharynx — nedefin. lokalizacija	—		—		—					
Larynx	12	0,7	11	0,7	1	0,0	1,5	0,1	91,7	8,3
Trachea	1	0,0	—		1	0,0	—	0,1	—	100,0
Gland. thyreoidea	14	0,85	9	0,55	5	0,3	1,3	0,5	64,3	35,7
Mediastinum — prim.	2	0,1	1	0,05	1	0,05	0,2	0,1	50,0	50,0
Mediastinum — sec.*	—		—		—					
Bronchi, pulmo prim.	71	4,2	54	3,2	17	1,0	7,6	1,8	76,1	23,9
Pulmo — sec.*	2		1		1					
Pleura	2	0,1	1	0,05	1	0,05	0,2	0,1	50,0	50,0
Oesophagus	29	1,7	25	1,5	4	0,2	3,5	0,4	86,2	13,8
Ventriculus incl. cardia	285	17,1	170	10,2	115	6,9	24,0	12,0	59,7	40,3
Intestinum tenue	10	0,6	6	0,4	4	0,2	0,8	0,4	60,0	40,0
Colon incl. sigma	46	2,8	20	1,2	26	1,6	2,8	2,7	43,5	56,5
Rectum et anus	58	3,4	29	1,7	29	1,7	4,1	3,0	50,0	50,0
Rectum	55		27		28					
Anus	3		2		1					
Hepar. žolčna izvodila	41	2,5	11	0,7	30	1,8	1,5	3,1	26,9	73,1
Hepar prim.	24		9		15					
Hepar sec.*	8		7		1					
Vesica fellea, ductus choledochus	17		2		15					
Pancreas	17	1,0	4	0,2	13	0,8	0,6	0,8	23,5	76,5
Abdomen	12	0,7	4	0,2	8	0,5	0,6	0,8	33,3	66,7
Peritoneum, omentum — prim.	3		—		3					
Peritoneum, omentum — sec.*	6		2		4					
Spacies retroperitonealis	2		1		1					
Abdomen — nedefin. lokalizacija	7		3		4					
Ren	26	1,6	8	0,5	18	1,1	1,1	1,9	30,8	69,2
Ren	24		7		17					
Pelvis renalis	2		1		1					
Gland. suprarenalis	1	0,05	—	0,05	—		0,2	—	100,0	—
Vesica urinaria	26	1,6	19	1,1	7	0,4	2,7	0,7	73,2	26,8
Prostata	40	2,4	40	2,4	—		5,6	—	100,0	—
Testis	3	0,2	3	0,2	—		0,4	—	100,0	—
Pennis	3	0,2	3	0,2	—		0,4	—	100,0	—
Ovarium	43	2,6	—		43	2,6	—	4,5	—	100,0
Tuba Fallop.	2	0,1	—		2	0,1	—	0,2	—	100,0
Uterus	48	2,9	—		48	2,9	—	5,0	—	100,0
Corpus uteri	36		—		36					
Uterus — nedefin. lokalizacija	12		—		12					
Collum uteri	187	11,2	—		187	11,2	—	19,4	—	100,0
Vagina	6	0,4	—		6	0,4	—	0,6	—	100,0
Vulva	6	0,4	—		6	0,4	—	0,6	—	100,0
Urethra — žen.	2	0,1	—		2	0,1	—	0,2	—	100,0
Mamma	144	8,6	13	0,2	141	8,5	0,4	14,7	2,1	97,9
Mamma	141		3		138					
Mammilla — m. Paget	3		—		3					
Metastaze — neznan primarni fokus	31	1,9	20	1,4	8	0,5	3,3	0,8	74,2	25,8
Metastaze v posameznih organih	28		20		8					
Generalizirane metastaze	3		3		—					
<b>Skupaj:</b>	<b>1671</b>	<b>100,0</b>	<b>708</b>	<b>42,3</b>	<b>663</b>	<b>57,7</b>	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>	<b>42,3</b>	<b>57,7</b>

\* Všteto v »Metastaze v posameznih organih.«



ter vseh živečih na dan 31. XII. 1950. po lokalizacijah malignih neoplazem

Umrli v letu 1950.										Živi dne 31. XII. 1950.									
skupaj		moški		ženske		strukturni indeks		strukturni indeks		skupaj		moški		ženske		strukturni indeks		strukturni indeks	
	%		%		%	m.	ž.	m.	ž.		%		%		%	m.	ž.	m.	ž.
26	3,2	9	1,1	17	2,1	2,5	3,8	34,5	65,5	571	19,8	222	7,7	349	12,1	22,0	18,4	39,3	60,7
20		6		14						539		210		229					
6		3		3						32		12		20					
5	0,6	2	0,2	3	0,4	0,5	0,7	40,0	60,0	40	1,4	19	0,6	21	0,7	1,9	1,1	47,5	52,5
10	1,2	6	0,7	4	0,5	1,6	0,9	60,0	40,0	51	1,8	22	0,8	29	1,0	2,2	1,5	43,2	56,8
42	5,2	30	3,7	12	1,5	8,5	2,7	71,5	28,5	84	2,8	46	1,6	38	1,3	4,5	2,0	54,8	45,2
2		1		1						3		1		2					
9		7		2						14		5		9					
6		3		3						19		14		5					
14		10		4						14		11		3					
11		9		2						34		15		19					
7		4		3						16		12		4					
18	2,2	4	0,5	14	1,7	1,1	3,2	22,2	78,8	32	1,1	16	0,6	16	0,6	1,6	0,8	50,0	50,0
15		3		12						26		14		12					
3		1		2						4		1		3					
6	0,8	3	0,4	3	0,4	0,8	0,7	50,0	50,0	13	0,5	5	0,2	8	0,3	0,5	0,4	33,5	61,5
										1		0,0		1		0,0			100,0
6	0,7	5	0,6	1	0,1	1,4	0,2	83,4	16,6	7	0,2	4	0,1	3	0,1	0,4	0,2	57,1	42,9
4	0,5	3	0,4	1	0,1	0,8	0,2	75,0	25,0	29	1,0	10	0,3	19	0,7	0,9	1,0	34,5	65,5
4	0,5	2	0,3	2	0,2	0,5	0,5	50,0	50,0	178	6,1	134	4,6	44	1,5	13,2	2,3	75,4	24,6
										29	1,0	20	0,7	9	0,3	1,9	0,5	69,0	31,0
										5		4		1					
										3		3							
1										5		2		3					
1		1								4		3		1					
2		1								9		6		3					
										3		2		1					
3	0,4	1	0,1	2	0,3	0,3	0,5	33,3	66,7	20	0,7	13	0,5	7	0,2	1,3	0,4	65,0	35,0
1	0,1			1	0,1	0,2	0,2	—	00,0	16	0,5	10	0,3	6	0,2	0,9	0,3	62,5	37,5
5	0,6	3	0,4	2	0,2	0,8	0,5	60,0	40,0	7	0,3	5	0,2	2	0,1	0,5	0,1	71,4	28,6
1	0,1	1	0,1			0,3		100,0	—	1	0,0	1	0,0			0,1		100,0	—
2	0,3	2	0,3			0,5		100,0	—	9	0,3	6	0,2	3	0,1	0,6	0,2	66,7	33,3
2	0,2	1	0,1	1	0,1	0,3	0,2	50,0	50,0	3	0,1	2	0,1	1	0,0	0,2	0,05	66,7	33,3
1	0,1	1	0,1			0,3		100,0	—										
11	1,4	11	1,4			3,1		100,0	—	21	0,7	19	0,6	2	0,1	1,9	0,1	90,5	9,5
1	0,1			1	0,1			100,0	—										
11	1,4	6	0,8	5	0,6	1,6	1,1	54,5	45,5	28	1,0	15	0,5	13	0,5	1,5	0,7	53,6	46,4
2	0,2	1	0,1	1	0,1	0,3	0,2	50,0	50,0	4	0,1	1	0,0	3	0,1	0,1	0,2	25,0	75,0
1		1																	
40	5,0	32	4,0	8	1,0	9,1	1,8	80,0	20,0	68	2,3	53	1,8	15	0,5	5,2	0,8	78,0	22,0
2		1		1						3		1		2					
										2		1		1		0,0	0,1	0,05	50,0
19	2,4	15	1,9	4	0,5	4,2	0,9	97,0	21,0	27	0,9	24	0,8	3	0,1	2,4	0,2	89,0	11,0
189	23,6	112	14,0	77	9,6	31,8	17,3	59,4	40,6	251	8,6	140	4,8	111	3,8	13,8	5,9	55,9	44,1
6	0,8	6	0,8			1,7		100,0	—	9	0,3	4	0,1	5	0,2	0,4	0,3	44,4	55,6
37	4,7	15	1,9	22	2,8	4,2	4,9	40,6	59,4	41	1,4	22	0,8	19	0,7	2,2	1,0	51,7	48,3
35	4,4	21	2,6	14	1,8	5,9	3,1	60,0	40,0	82	2,8	41	1,4	41	1,4	4,0	2,2	50,0	50,0
32		18		14						79		39		40					
3		3								3		2		1					
36	4,5	9	1,1	27	3,4	2,6	6,1	25,0	75,0	27	0,9	9	0,3	18	0,6	0,9	0,9	33,3	66,7
14		4		10						16		7		9					
*		6		2						10		8		2					
22		4		17						11		2		9					
11	1,4	5	0,4	8	1,0	0,8	1,8	27,3	72,7	13	0,4	6	0,2	7	0,2	0,6	0,4	46,2	53,8
11	1,4	3	0,4	8	1,0	0,8	1,8	27,3	72,7	22	0,8	9	0,3	13	0,5	0,9	0,7	40,9	59,1
2				2						2				2					
5		1		4						5		2		3					
2		1		1						4		3		1					
7		2		5						16		6		10					
8	1,0	4	0,5	4	0,5	1,1	0,9	50,0	50,0	16	0,5	8	0,3	8	0,3	0,8	0,4	50,0	50,0
8		4		4						14		7		7					
										2		1		1					
10	1,2	8	1,0	2	0,2	2,2	0,5	80,0	20,0	27	0,9	20	0,7	7	0,2	1,3	0,4	100,0	—
17	2,1	17	2,1			4,8		10,0	—	51	1,8	51	1,8			5,0		100,0	—
4	0,5	4	0,5			1,1		100,0	—	5	0,2	5	0,2			0,5		100,0	—
2	0,3	2	0,3			0,5		100,0	—	13	0,5	13	0,5			1,3		100,0	—
22	2,8			22	2,8			100,0	—	62	2,1			62	2,1			33	—
2	0,2			2	0,2			100,0	—	2	0,1			2	0,1			0,1	—
21	2,7			21	2,7			100,0	—	115	3,9			115	3,9			6,1	—
8				8						94				94					100,0
13				13						21				21					—
75	9,4			75	9,4			16,9	100,0	463	15,9			463	15,9			24,5	—
2	0,3			2	0,3			0,5	100,0	16	0,6			16	0,6			0,8	—
										15	0,5			15	0,5			0,8	—
										5	0,2			5	0,2			0,3	—
68	8,5	1	0,1	67	8,4	0,3	15,1	1,5	98,5	387	13,3	8	0,3	379	13,0	0,8	20,0	2,1	97,9
68		1		67						382		8		374					
24	3,0	13	1,6	11	1,4	2,5		54,2	45,8	5	1,4	30	1,0	12	0,4	2,9	0,6	71,5	28,5
23		13		10						37		26		11					
1		1		1						5		4		1					
800	100,0	356	44,5	444	55,5	100,0	100,0	44,5	55,5	2906	100,0	1015	84,9	1891	65,1	100,0	100,0	34,9	65,1



Najbolj pogostne lokalizacije pri:									
novo obolelih v l. 1950.				umrlih v l. 1950.			vseh živečih 31. XII. 1950.		
št.	lokalizacija		%	lokalizacija		%	lokalizacija		%
1	Ventriculus . . . . .	285	17,1	Ventriculus . . . . .	189	23,6	Cutis . . . . .	583	19,8
2	Cutis . . . . .	234	14,0	Collum uteri . . . . .	75	9,4	Collum uteri . . . . .	463	15,9
3	Collum uteri . . . . .	187	11,2	Mamma . . . . .	68	8,5	Mamma . . . . .	387	13,3
4	Mamma . . . . .	144	8,6	Limfat. & hemat. sistem . . . . .	42	5,2	Ventriculus . . . . .	251	8,6
5	Pulmo . . . . .	71	4,2	Pulmo . . . . .	40	5,0	Labium oris . . . . .	178	6,1
6	Labium oris . . . . .	63	3,7	Colon . . . . .	37	4,7	Corpus uteri . . . . .	115	3,9

Tab. 3

Najbolj pogostne lokalizacije, deljene po spolu (v % od celokupnega števila rakavih bolnikov) pri:									
novo obolelih v l. 1950.				umrlih v l. 1950.			vseh živečih 31. XII. 1950.		
št.	lokalizacija	spol	%	lokalizacija	spol	%	lokalizacija	spol	%
1	Collum uteri . . . . .	ž.	11,2	Ventriculus . . . . .	m.	14,0	Collum uteri . . . . .	ž.	15,9
2	Ventriculus . . . . .	m.	10,2	Ventriculus . . . . .	ž.	9,6	Mamma . . . . .	ž.	13,0
3	Mamma . . . . .	ž.	8,5	Collum uteri . . . . .	ž.	9,4	Cutis . . . . .	ž.	12,1
4	Cutis . . . . .	ž.	8,2	Mamma . . . . .	ž.	8,4	Cutis . . . . .	m.	7,7
5	Ventriculus . . . . .	ž.	6,9	Pulmo . . . . .	m.	4,0	Ventriculus . . . . .	m.	4,8
6	Cutis . . . . .	m.	5,8	Limfat. & hemat. sistem . . . . .	m.	3,7	Labium oris . . . . .	m.	4,6
7	Pulmo . . . . .	m.	3,2	Hepar, žolč. izv. . . . .	ž.	3,4	Corpus uteri . . . . .	ž.	3,9
8	Corpus uteri . . . . .	ž.	2,9	Colon & sigma . . . . .	ž.	2,8	Ventriculus . . . . .	ž.	3,8
9	Ovarium . . . . .	ž.	2,6	Ovarium . . . . .	ž.	2,8	Ovarium . . . . .	ž.	2,1
10	Labium oris . . . . .	m.	2,6	Corpus uteri . . . . .	ž.	2,7	Prostata . . . . .	m.	1,8

Tab. 4

LR Slovenija:				Zv. država New York:			
1	Ventriculus . . . . .	m.	26,0	1	Mamma . . . . .	ž.	80,0
2	Collum uteri . . . . .	ž.	25,3	2	Collum uteri . . . . .	ž.	34,4
3	Mamma . . . . .	ž.	19,1	3	Cutis . . . . .	m.	29,2
4	Cutis . . . . .	ž.	18,5	4	Ventriculus . . . . .	m.	27,1
5	Ventriculus . . . . .	ž.	15,6	5	Colon . . . . .	ž.	24,4
6	Cutis . . . . .	m.	14,8	6	Prostata . . . . .	m.	23,2
7	Pulmo . . . . .	m.	8,3	7	Cutis . . . . .	ž.	19,8
8	Labium oris . . . . .	m.	6,7	8	Colon . . . . .	m.	19,6
9	Corpus uteri . . . . .	ž.	6,5	9	Ventriculus . . . . .	ž.	17,6
10	Prostata . . . . .	m.	6,1	10	Rectum & sigma . . . . .	m.	15,2
11	Ovarium . . . . .	ž.	5,8	11	Pulmo . . . . .	m.	14,7
12	Rectum & sigma . . . . .	ž.	4,7	12	Ovarium . . . . .	ž.	12,2
13	Rectum & sigma . . . . .	m.	4,6	13	Rectum & sigma . . . . .	ž.	12,2
14	Hepar . . . . .	ž.	4,1	14	Fundus uteri . . . . .	ž.	11,9
15	Leukaemia . . . . .	m.	3,2	15	Vesica urinaria . . . . .	m.	11,5
16	Vesica urinaria . . . . .	m.	2,9	16	Labium oris . . . . .	m.	6,8
17	Colon . . . . .	ž.	2,6	17	Leukaemia . . . . .	m.	6,3
18	Colon . . . . .	m.	2,6	18	Pancreas . . . . .	m.	5,7
19	Pancreas . . . . .	ž.	1,8	19	Hepar . . . . .	ž.	5,5
20	Vesica urinaria . . . . .	ž.	0,9	20	Vesica urinaria . . . . .	ž.	5,2
Vse lokalizacije . . . . .		ž.	135,0	Vse lokalizacije . . . . .		ž.	270,8
Vse lokalizacije . . . . .		m.	115,0	Vse lokalizacije . . . . .		m.	231,8

Tab. 5

Najbolj pogostne lokalizacije  
(v % od vseh p primerov malig. neoplazem navedenega spola)

A. moški:

Novo oboleli v l. 1950.			Umrli v l. 1950.		Vsi živeči 31. XII. 1950.	
št.	lokalizacija	%	lokalizacija	%	lokalizacija	%
1	Ventriculus . . . . .	24,0	Ventriculus . . . . .	31,8	Cutis . . . . .	22,0
2	Cutis . . . . .	13,7	Pulmo . . . . .	9,1	Ventriculus . . . . .	13,8
3	Pulmo . . . . .	7,6	Limfat. & hemat. sist. . . . .	8,5	Labium oris . . . . .	13,2
4	Labium oris . . . . .	6,2	Rectum, anus . . . . .	5,9	Pulmo . . . . .	5,2
5	Prostata . . . . .	5,6	Prostata . . . . .	4,8	Prostata . . . . .	5,0
6	Limfat. & hemat. sist. . . . .	5,5	Colon, sigma . . . . .	4,2	Limfat. & hemat. sist. . . . .	4,5
7	Rectum, anus . . . . .	4,1	Oesophagus . . . . .	4,2	Rectum, anus . . . . .	4,0
B. ženske:						
1	Collum uteri . . . . .	19,4	Ventriculus . . . . .	17,3	Collum uteri . . . . .	24,5
2	Mamma . . . . .	14,7	Collum uteri . . . . .	16,9	Mamma . . . . .	20,0
3	Cutis . . . . .	14,2	Mamma . . . . .	15,1	Cutis . . . . .	18,4
4	Ventriculus . . . . .	12,0	Hepar, žolč. izvodila . . . . .	6,1	Corpus uteri . . . . .	6,1
5	Corpus uteri . . . . .	5,0	Ovarium . . . . .	4,9	Ventriculus . . . . .	5,9
6	Ovarium . . . . .	4,5	Colon, sigma . . . . .	4,9	Ovarium . . . . .	3,3
7	Hepar, žolč. izvodila . . . . .	3,1	Corpus uteri . . . . .	4,7	Labium oris . . . . .	2,3

Tab. 6

Lokalizacije malignih neoplazem, ki znatno prevladujejo pri enem ali drugem spolu, izvzemši spolovila.\*

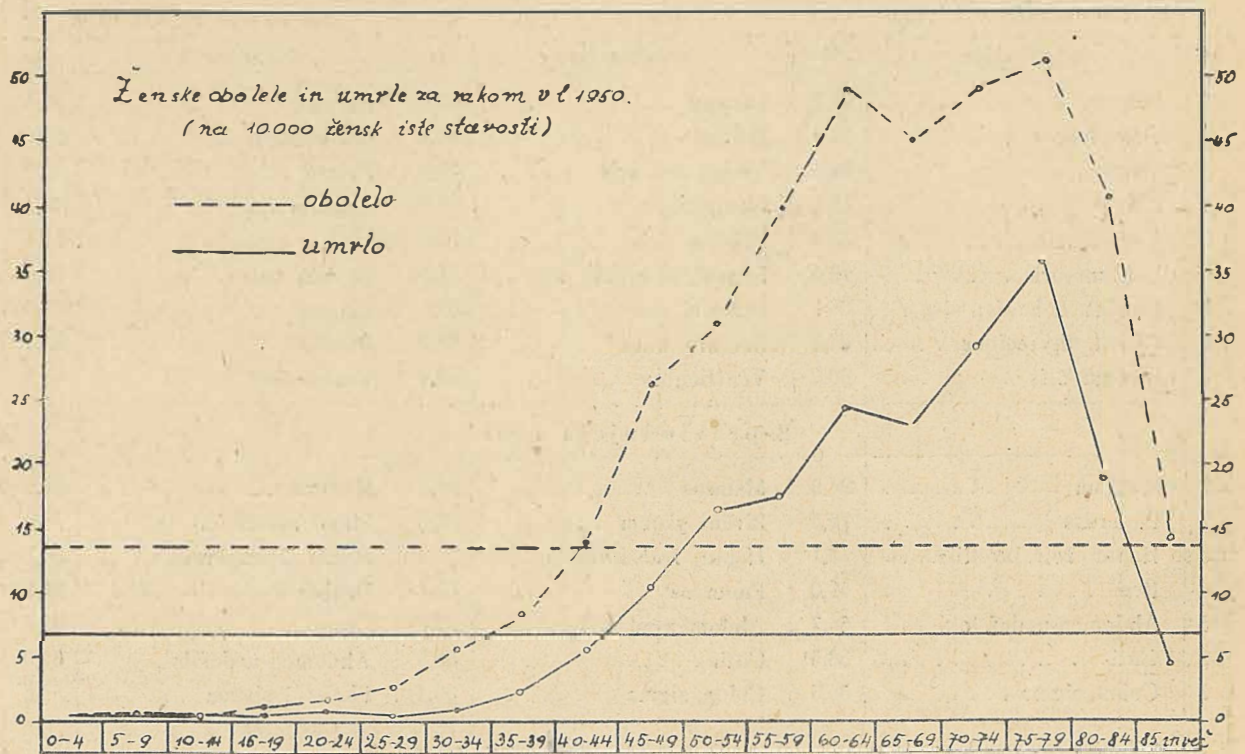
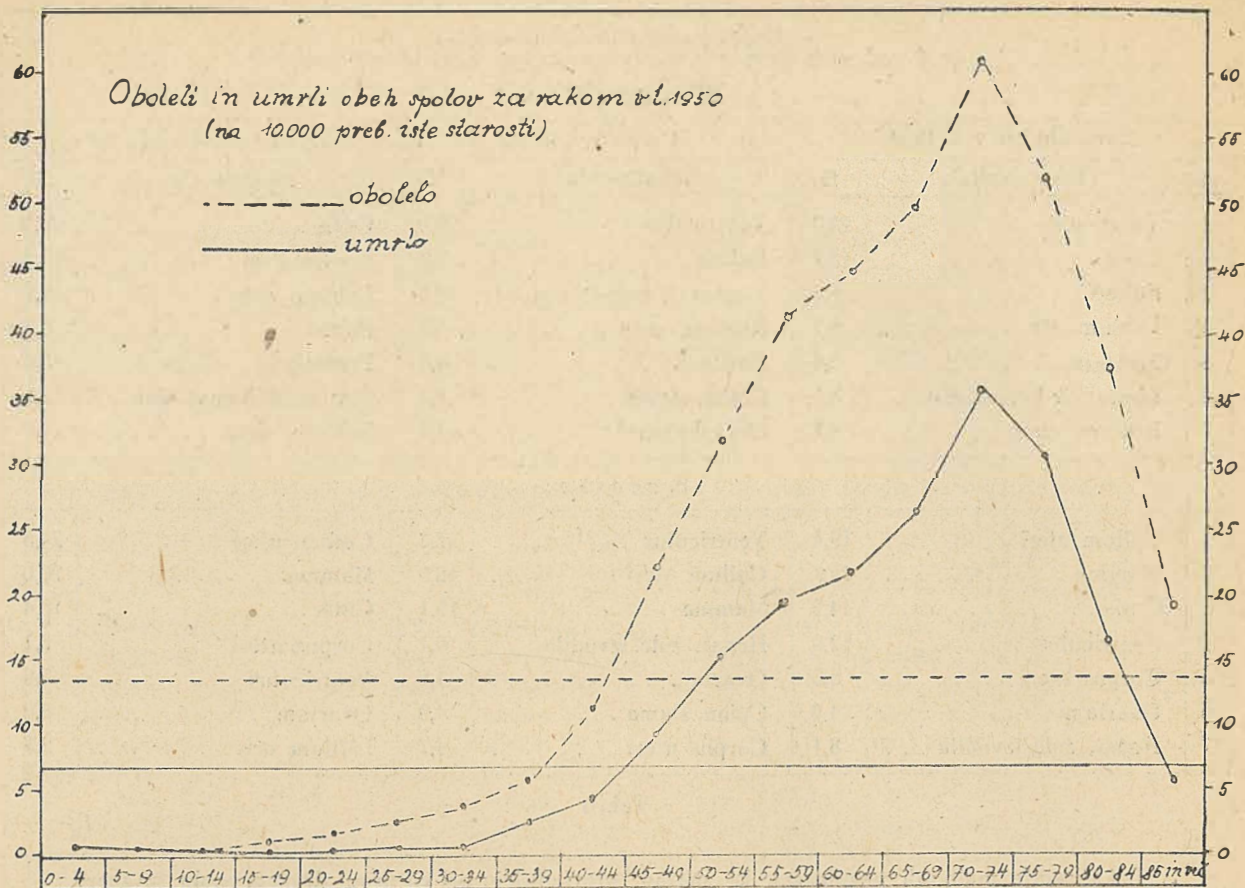
A. prevladujejo moški

Novo oboleli v l. 1950.			Umrli v l. 1950.		Vsi živeči 31. XII. 1950.	
št.	lokalizacija	%	lokalizacija	%	lokalizacija	%
1	Larynx . . . . .	91,7	Larynx . . . . .	100,0	Larynx . . . . .	90,5
2	Oesophagus . . . . .	86,2	Pulmo . . . . .	80,0	Oesophagus . . . . .	89,0
3	Lingua . . . . .	84,6	Vesica urinaria . . . . .	80,0	Pulmo . . . . .	78,0
4	Pulmo . . . . .	76,1	Oesophagus . . . . .	79,0	Labium oris . . . . .	75,4
5	Vesica urinaria . . . . .	73,2	Labium oris . . . . .	75,0	Vesica urinaria . . . . .	74,1
6	Labium oris . . . . .	70,0	Limfat. & hemat. sist. . . . .	71,5	Cavum oris . . . . .	69,0
7	Limfat. & hemat. sist. . . . .	66,1	Skeletni sistem . . . . .	62,5	Lingua . . . . .	65,0
8	Gland. thyreoidea . . . . .	64,3	Rectum, anus . . . . .	60,0	Parotis . . . . .	62,5
9	Cavum oris . . . . .	60,0	Ventriculus . . . . .	59,4	Ventriculus . . . . .	55,9
B. prevladujejo ženske						
1	Mamma . . . . .	97,9	Mamma . . . . .	98,5	Mamma . . . . .	97,9
2	Pancreas . . . . .	76,5	Živčni sistem . . . . .	77,8	Sinus maxillaris . . . . .	76,9
3	Hepar, žolč. izvodila . . . . .	73,1	Hepar, žolč. izvodila . . . . .	75,0	Hepar, žolč. izvodila . . . . .	66,7
4	Ren . . . . .	69,0	Pancreas . . . . .	72,7	Oculus . . . . .	61,5
5	Abdomen-nedef. lok. . . . .	66,7	Abdomen-nedef. lok. . . . .	72,7	Cutis . . . . .	60,7
6	Cutis . . . . .	58,5	Cutis . . . . .	65,5	Abdomen-nedef. lok. . . . .	59,0
7	Colon, sigma . . . . .	56,5	Colon, sigma . . . . .	59,4	Skeletni sistem . . . . .	54,8

\* V račun smo vzeli le one lokalizacije, pri katerih je skupno število obolenj najmanj 10.

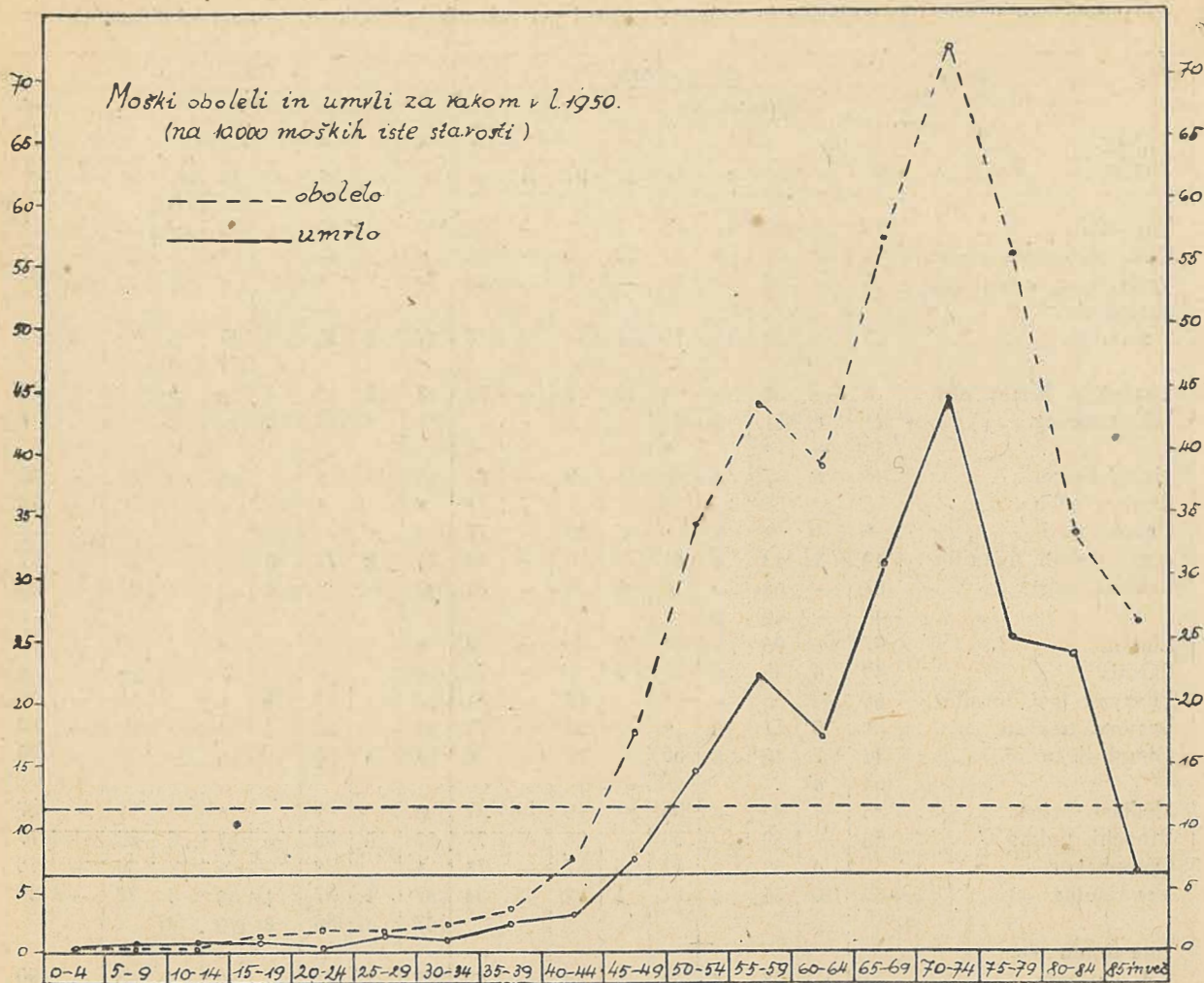
Tab. 7





Tab. 8 in 9





Tab. 10

IV.

Zaradi pomanjkljivih podatkov, žal, ne moremo prikazati *stadijev bolezni* pri rakavih bolnikih ob njihovem prihodu na zdravljenje. Navajamo pa nekaj podatkov, ki nam lahko dajo vsaj približno sliko o tem.

Kolikor smo mogli preценiti iz pomanjkljivih popisov bolezni in skopih podatkov na prijavnica, je od 1671 novih rakavih bolnikov v letu 1950 prišlo prvič na zdravljenje v *pozmem stadiju* (t. j. bodisi z zelo obsežnim primarnim tumorjem, ki je zajel že okolne organe, bodisi z metastazami) 744 (44,5%). Od teh je bilo 345 (20,6%) že v takem stanju, da bi bilo zdravljenje brez pomena (infaustni primeri).

Kako pozno prihajajo rakavi bolniki na zdravljenje, nam označuje tudi to, da je od 1671 bolnikov, ki so prišli prvič na zdravljenje v letu 1950., umrlo v istem letu (= letalnost) 392 (23,46%), od žensk 20,04%, od moških 28,11%. — Na 100 novih bolnikov je v letu 1950 umrlo skupno 47,9, na 100 žensk 46,1, na 100 moških 50,3. Po zakasnelih prijavah pa bi bili ti odstotki še večji (približno za 2—4), zlasti za moške.

Kot naslednji posredni pokazatelj zdravljivosti nam je lahko tudi, koliko novih rakavih bolnikov in koliko živečih odpade na 1 primer smrti pri posameznih lokalizacijah. Tako pride pri nas na 1 primer smrti pri:

Ca labii oris	13,00 novih prim. in 35,6 živih
Ca cutis	9,45 novih prim. in 23,4 živih
	v drž. New York 50 živih
Ca colli uteri	2,48 novih prim. in 6,1 živih
Ca mammae	2,04 novih prim. in 5,3 živih
Ca pulmonis	1,71 novih prim. in 1,7 živih
Ca ventriculi	1,37 novih prim. in 1,09 živih
	v drž. New York 1,5 živih

Navedeni odnos umrlih do živečih rakavih bolnikov pri nas seveda ni zanesljiv, ker mislimo, da še nismo zajeli v evidenco vseh živečih rakavih bolnikov. — Primerjava teh števil nam bo v prihodnje važna zaradi ocenitve uspehov zdravljenja pri posameznih vrstah raka.

Stanje bolezni ob prihodu bolnika na zdravljenje nam lahko nekoliko pjasnjuje tudi *doba od pojava simptomov bolezni do prihoda na zdravljenje*. Ti podatki so seveda subjektivni in dostikrat netočni, zato ne morejo rabiti kot zanesljivo merilo. Tabela 15. prikazuje te podatke po posameznih lokalizacijah malignih neoplazem:

Na splošno torej vidimo, da pride le okoli 42% bolnikov na zdravljenje v prvih treh mesecih od pojava simptomov, t. j. tedaj, ko je bolezen še začetna, verjetno še zdravljiva. To nam torej kaže, kje moramo



Pregled najpogostejše, najnižje in najvišje starosti pri rakavih bolnikih pri posam. lokalizacijah

Lokali- zacija	Starost		Pri obolenju									Ob smrti								
			najpogostejša						naj- nižja	naj- viš- ja	najpogostejša						naj- nižja	naj- viš- ja		
	skupaj		moški		ženske		skupaj				moški		ženske		skupaj				moški	
	let	m	let	m	let	m	let	m	let	let	m	let	m	let	m	let	m	let	m	
Cutis-Ca . . . . .	62	4	60	—	63	1	25	—	90	76	—	82	—	76	—	53	—	92		
Cutis melanoma malig.	43	2	41	8	43	10	3	—	85	*	—	—	—	*	—	42	—	77		
Veziv. tkivo - mehki deli	25	—	35	—	25	—	4	—	82	*	—	—	—	*	—	25	—	76		
Skelet. sist. incl. mandib. . . . .	15	—	22	10	15	—	—	3	75	47	6	43	4	17	6	—	3	75		
Limfat. & hemat. sist. kost. mozeg . . . . .	5 (21 (55)	— 8)	30 (51 *)	— 2)	3 (22 *)	10	2	—	78	8 (51	3 8)	18 (53	1 4)	8 (22	8 6)	—	2	—	75	
Živčni sistem . . . . .	46	8	37	6	46	5	9	—	62	46	11	*	—	46	8	10	—	68		
Oculus, orbita . . . . .	78	—	55	—	78	—	—	5	78	*	—	—	—	*	—	10	—	75		
Cavum nasi . . . . .	*	—	*	—	*	—	—	20	77	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Sinus maxill., maxilla .	42	1	43	4	41	—	20	—	80	71	8	71	8	—	—	42	—	77		
Labium oris . . . . .	67	—	68	—	76	8	36	—	84	83	—	81	8	82	6	47	—	86		
Lingua . . . . .	67	—	65	6	56	8	45	—	78	*	—	—	—	*	—	53	—	78		
Parotis . . . . .	48	4	48	4	57	6	9	—	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Pharynx incl. tonsilla .	55	—	55	—	*	—	19	—	81	53	4	51	8	*	—	15	—	70		
Larynx, trachea . . . . .	51	6	51	10	*	—	26	—	79	52	—	52	—	*	—	50	—	80		
Gland. thyreoid. . . . .	46 (64	7 4,	46	8	56	—	23	—	76	58	4	55	—	59	—	23	—	75		
Mediast. prim. . . . .	35	—	35	—	35	—	19	—	67	*	—	—	—	*	—	51	—	67		
Bronchi, pulmo . . . . .	59	—	59	—	60	—	26	—	77	57	10	59	—	57	6	26	—	77		
Oesophagus . . . . .	51	4	50	8	52	6	37	—	78	*	—	—	—	*	—	50	—	78		
Ventriculus . . . . .	60	10	56	4	61	1	22	—	84	57 (67	1 1)	57 (66	1 8)	68 (79	4 4)	4	25	—	90	
Intestinum ten. & crassum . . . . .	51	11	58	4	55	—	29	—	89	72 (63	7 6)	72 (62	— 6)	59 *	4	43	—	90		
Rectum & anus . . . . .	65	8	66	—	65	—	29	—	85	70	10	70	10	70	—	39	—	82		
Hepar, ves. fel. duct. chol. . . . .	56	6	56	10	55 (73)	1	1	—	85	56	6	57	1	57	6	1	—	84		
Pancreas . . . . .	64	7	63	4	65	—	38	—	82	65	—	65	—	65	10	44	—	69		
Abdomen nedef. . . . .	67	6	68	—	66	8	3	—	76	65	—	*	—	77	—	10	—	82		
Ren (pelv. ren.) . . . . .	50	—	50	—	50	—	2	—	78	50	—	50	—	—	—	2	—	79		
Vesica urin. & urethra .	70	—	77	6	66	8	49	—	83	52 (72)	—	72	—	*	—	51	—	84		
Prostata . . . . .	72	7	72	7	—	—	49	—	81	75	—	75	—	—	—	49	—	81		
Testis . . . . .	*	—	*	—	—	—	23	—	62	*	—	*	—	—	—	23	—	62		
Ovarium et tuba Fallop. Corp. uteri & uterus nedef. . . . .	49 57	4 6	— —	— —	49 57	4 6	20 25	— —	76 72	57 63 (73)	— 4	— —	— —	57 63 (73)	— 4	20 25	— —	71 84		
Collum uteri . . . . .	47	—	—	—	47	—	22	—	83	48 (62	4 5)	— —	— —	48 (62	4 5)	33	—	76		
Vagina et vulva . . . . .	55	10	—	—	55	10	25	—	72	*	—	—	—	*	—	51	—	80		
Mamma & mamilla . . . . .	47	—	*	—	47	—	31	—	80	55	2	*	—	55	2	35	—	79		
Metastaze — neznan prim. fokus . . . . .	57	4	57	4	56	4	4	—	78	60 (66	— 5)	60 (65)	—	66	8	4	—	78		

\* Premalo primerov  
(...) v lokalizaciji sta skoro enako močno zastopani obe starosti.

Tab. 11



Najpogostnejša lokalizacija v posameznih starostnih skupinah

A. pri moških

Starost	1.	2.	3.
0-4	Leukaemia	Skelet. sistem	Cutis melanoma
5-9	Leukaemia	Skelet. sistem	—
10-14	Cerebrum	Skelet. sistem	—
15-19	Leukaemia	Skelet. sistem	Cutis melanoma
20-24	Skelet. sistem	Leukaemia	Cerebrum
		Hodgkin	Testis
25-29	Leukaemia	Skelet. sistem	Testis
		Veziv. tkivo	
30-34	Leukaemia	Cutis	Skelet. sistem
			Cerebrum
35-39	Hodgkin	Cerebrum	Cutis
	Ventriculus		Oesophagus
40-44	Ventriculus	Cutis	Rectum
45-49	Ventriculus	Cutis	Hodgkin
		Labium oris	Pulmo
50-54	Ventriculus	Cutis	Labium oris
		Pulmo	
55-59	Ventriculus	Pulmo	Cutis
			Intestinum
			Hodgkin
60-64	Ventriculus	Cutis	Hepar
		Pulmo	Prostata
65-69	Ventriculus	Cutis	Prostata
		Pulmo	Rectum
70-74	Ventriculus	Prostata	Cutis
75-79	Ventriculus	Cutis	Prostata
			Vesica urin.
80-84	Cutis	Prostata	Ventriculus
		Vesica urin.	
nad 85	Cutis	Labium oris	Ventriculus
		Intestinum	
		Rectum	

B. pri ženskah

0-4	Leukaemia	Skelet. sistem	Ren
5-9	Leukaemia	Skelet. sistem	—
10-14	Skelet. sistem	—	—
15-19	Skelet. sistem	Cerebrum	Oculus
20-24	Ovarium	Leukaemia	Cerebrum
		Hodgkin	Veziv. tkivo
25-29	Hodgkin	Collum uteri	Cerebrum
			Ren
30-34	Collum uteri	Mamma	Cutis
35-39	Collum uteri	Mamma	Ovarium
40-44	Collum uteri	Mamma	Ovarium
			Cutis
45-49	Collum uteri	Mamma	Ventriculus
			Ovarium
50-54	Collum uteri	Mamma	Cutis
		Ventriculus	
55-59	Cutis	Collum uteri	Corpus uteri
		Mamma	Ventriculus
60-64	Cutis	Collum uteri	Rectum
	Ventriculus	Mamma	Hepar
			Pulmo
65-69	Ventriculus	Mamma	Collum uteri
		Cutis	Ovarium
			Hepar
70-74	Cutis	Mamma	Corpus uteri
			Hepar
75-79	Cutis	Ventriculus	Mamma
			Labium oris
80-85	Cutis	Labium oris	Mamma
nad 85	Cutis	Rectum	—

Tab. 12

prvenstveno zagrabiti problem, če hočemo imeti boljše uspehe pri zdravljenju in dejansko zaježiti to bolezen. Pri prebivalstvu moramo ojačiti pazljivost za prve sumljive znake in opozoriti, kako je važno, da se ob času posvetuje z zdravnikom. Prav tako pa moramo povečati zanimanje zdravnikov za zgodnjo diagnostiko in izpopolnjevati njihovo znanje, kajti vsaj za tretjino zakasnelih primerov, če ne celo za več, so odgovorni zdravniki.

V.

Razporeditev rakavih bolnikov po poklicih, obolenih v letu 1950. prikazuje tabela 14.

Po teh podatkih bi torej sklepali, da je največ rakovnih obolenj (glej zadnjo rubriko) pri ljudeh v svobodnih poklicih, nato pri obrtnikih, ki jim sledijo delavci (med temi največ prometni) in končno kmetje. Dokončno sklepati na morebitni vpliv poklica na pojav raka pa seveda po teh podatkih še ne moremo. Upoštevati moramo namreč zdravstveno-prosvetno raven pripadnikov posameznih poklicnih skupin, ki je pri kmetih brez dvoma najnižja, kakor tudi dostopnost zdravstvene službe za ljudi posameznih poklicev. Od tega je seveda odvisno, koliko rakavih bolnikov iz posameznih poklicev zajamemo v evidenco.

Razved umrlih po poklicih nam ne daje bistveno prav nič drugačne slike. Kot je znano, umira mestno prebivalstvo več v bolnicah kot kmečko. Zato bo evidenca umrlih rakavih bolnikov pri kmetih gotovo slabša kot pri meščanih.

Pregled obolevanja pripadnikov posameznih poklicev po lokalizacijah malignomov je sicer nekoliko značilen, vendar pa bi bili zadevni sklepi zaradi pomanjkljivosti gradiva še prenašli. Tabela št. 15. prikazuje nekaj primerov:

Žal nam niso na razpolago dovolj nadrobni podatki o poklicni strukturi našega prebivalstva, ki bi nam omogočili resnejši študij morebitnih poklicnih škodljivosti v zvezi z etiologijo raka.

Koliko prizadene rak naše gospodarstvo, bi lahko prikazali le z enim podatkom, namreč da je v letu 1950. 358 bolnikov za rakom — socialnih zavarovancev, ki so bili še v zaposlitvi bolevalo skupno 24.340 dni, oz. eden povprečno 68 dni.

VI.

Geografska razporeditev prijavljenih novih primerov raka v letu 1950. oz. pogostnost rakavih obolenj po posameznih okrajih in mestih v LRS prikazujejo tabele 16—18.\*

Opozarjamo na razlike med pogostnostjo obolevanja moških in žensk po posameznih okrajih oziroma mestih, ki jih nazorno prikaže tab. 18. To nam bi bilo lahko glavno vodilo za iskanje etioloških faktorjev okolja, zlasti če bi izsledili pri tem še prevladovanje posameznih lokalizacij.

Preden pa bi sklepali kako vpliva okolje na pojav raka, bi morali seveda tudi pri tem upoštevati zdravstveno-prosvetno raven prebivalstva in stanje zdravstvene službe po posameznih področjih naše republike.

VII.

Končno prikažemo še frekvenco rakavih bolnikov v Onkološkem inštitutu in po posameznih klinikah ter bolnišnicah. Tabela 20. nam to prikazuje za bolnike, ki so zboleli v letu 1950.\*

\* Pripadnost bolnikov posameznim okrajem se nanaša na njihovo stalno bivališče.

\* Čeprav zdravljenje vseh bolnikov, obolenih v letu 1950. še ni končano, smo jih vzeli v ta pregled zato, ker nam daje to še najbolj realno sliko.



Razdobje od prvih simptomov do prihoda na zdravljenje  
(izraženo v % od celokupnega števila obolelih pri posameznih lokalizacijah)

Lokalizacija	Razdobje						
	0 — 1 mes.	0 — 3 mes.	4 — 6 mes.	7 — 12 mes.	1 — 5 let	Nad 5 let	Neznano
Cutis-Ca . . . . .	1,3	14,5	11,0	22,6	20,5	5,9	25,5
Skelet. sistem excl. maxilla, mandib. . . . .	3,2	32,3	32,3	22,6	6,4	6,4	—
Limfat. & hematop. sistem excl. kostni mozeg . . . . .	15,7	57,0	17,6	17,6	3,9	3,9	—
Živčni sistem . . . . .	7,2	35,8	17,9	6,9	32,2	3,6	3,6
Labium oris . . . . .	6,35	27,0	19,0	17,5	17,5	7,9	11,1
Brónchi, pulmo . . . . .	9,3	57,4	18,7	17,4	4,0	1,3	1,2
Oesophagus . . . . .	3,45	65,5	13,8	17,2	—	—	3,5
Ventriculus . . . . .	9,1	47,0	18,6	17,2	11,9	4,6	4,6
Intestinum tenue & crassum . . . . .	17,9	52,0	12,5	16,1	13,4	—	7,0
Rectum & anus . . . . .	5,2	31,0	24,2	29,3	8,6	3,5	3,4
Hepar, vesica fellea ductus choled. . . . .	10,6	60,5	15,2	12,1	3,0	3,0	6,2
Abdomen-nedef. lokalizacija . . . . .	—	52,0	12,0	20,0	—	8,0	8,0
Urinarni trakt . . . . .	10,6	53,2	10,6	21,2	4,2	4,2	6,5
Prostata . . . . .	15,0	52,5	17,5	17,5	12,5	—	—
Ovarium et tuba Fallop. . . . .	8,9	46,7	17,7	20,0	6,8	4,4	4,4
Corpus uteri & uterus nedef. . . . .	8,4	37,5	27,0	21,0	10,3	4,2	—
Collum uteri . . . . .	12,8	54,5	20,3	15,0	3,7	1,1	5,4
Mamma & mamilla . . . . .	5,5	31,2	20,0	23,0	13,8	3,5	8,5
<b>Skupno . . . . .</b>	<b>8,1</b>	<b>41,3</b>	<b>18,0</b>	<b>18,3</b>	<b>10,5</b>	<b>3,7</b>	<b>8,2</b>

Tab. 13

Poklic (vrsta dela)	V % nasproti 1671 obol.			Na 10.000 istega poklica
	skupaj	moški	ženske	
Delavci skupaj . . . . .	18,18	13,58	4,6	(15,6 *
rudarji . . . . .	1,2	1,02	0,18	(10,1)
ind. & obrt. del. . . . .	6,04	4,18	1,86	(8,5)
gradb. delavci . . . . .	1,25	1,25	—	(6,9)
gozdni delavci . . . . .	1,32	1,20	0,12	(11,9)
promet. delavci . . . . .	2,99	2,93	0,06	(19,6)
ostali delavci . . . . .	5,34	3,00	2,34	(**)
Uslužb. in namešč. . . . .	9,14	6,39	2,75	(**)
Kmetje skupaj . . . . .	36,38	15,38	21,00	9,3
kmetje-zadruž. . . . .	1,92	0,72	1,20	11,0
kmetje-privat. . . . .	30,60	13,60	17,00	8,5
poljski delavci . . . . .	3,83	1,02	2,81	31,5
Obrtniki-samostojni . . . . .	4,37	3,35	1,02	19,4
Svobodni poklici in služab. cerkve . . . . .	0,72	0,54	0,18	55,0
študenti sred. in vis. šol . . . . .	0,24	0,18	0,06	(**)
Gospodinje . . . . .	25,40	—	25,40	(**)
Oseb. upokojenci (poklic neznan) . . . . .	2,81	1,55	1,26	(**)
Podpiranci S. F. . . . .	1,20	0,60	0,60	(**)
Zasebniki . . . . .	0,72	0,18	0,54	(**)
Neznano . . . . .	0,84	0,60	0,24	(**)
<b>Skupaj . . . . .</b>	<b>100,0</b>	<b>42,35</b>	<b>57,65</b>	

\* Računani so oboleli delavci in upokojenci (osebni) na vse delavce in osebne upokojence.  
\*\* Podatka ni mogoče izračunati.

Tab. 14

Lokalizacija	Poklic	Na 10.000
Ca ventriculi . . . . .	Kmetje . . . . .	2,08
	Obrtniki, samost. . . . .	3,72
	Svobodni poklici . . . . .	4,55
	Ostali . . . . .	1,37
Ca cutis . . . . .	Kmetje . . . . .	1,28
	Obrtniki, samost. . . . .	2,12
	Svobodni poklici . . . . .	1,82
	Ostali . . . . .	1,42
Ca labii oris . . . . .	Kmetje . . . . .	3,81
	Obrtniki, samost. . . . .	0,3553
	Svobodni poklici . . . . .	—
	Ostali . . . . .	3,79
Ca pulmonis . . . . .	Kmetje . . . . .	3,5
	Obrtniki, samost. . . . .	2,1
	Svobodni poklici . . . . .	—
	Ostali . . . . .	4,5

Tab. 15



Okraj	Absolut. število			Na 10.000 preb.		
	skup.	moški	ženske	skup.	moških	žensk
Maribor-mesto	122	57	65	18,8	18,9	18,7
Ljubljana-mesto	195	89	106	17,0	16,9	17,5
Kranj	119	44	75	15,7	12,8	18,4
Celje-mesto	32	6	26	14,7	6,0	22,4
Poljčane	76	28	48	13,0	10,3	15,5
Gorica	81	37	44	12,6	11,8	13,3
Jesenice	54	33	21	12,6	15,7	9,6
Slovenjgradec	57	26	31	12,6	11,9	13,4
Kočevje	27	15	12	12,3	14,7	10,1
Grosuplje	34	14	20	12,2	11,5	12,9
Novo mesto	54	17	37	12,2	8,6	15,4
Postojna	40	16	24	12,1	10,2	13,9
Ljubljana-okol.	75	30	45	12,1	10,6	13,5
Tolmin	29	11	18	12,0	9,5	14,4
Maribor-okol.	84	34	50	11,3	9,7	12,9
Trebnje	30	14	16	10,7	11,2	10,2
Sežana	27	11	16	10,4	8,8	12,0
Celje-okol.	89	32	57	10,1	7,8	12,4
Kamnik	41	18	23	9,9	9,5	10,3
Ljutomer	28	13	15	9,9	9,9	9,9
Murska Sobota	61	28	33	9,8	9,4	10,3
Ortomelj	23	10	13	9,6	9,2	9,9
Trbovlje	41	16	25	9,1	7,3	10,7
Idrija	17	7	10	9,0	8,2	9,8
Ptuj	63	31	32	8,6	9,1	8,1
Radgona	24	8	16	8,2	5,9	10,6
Krško	54	22	32	8,1	6,8	9,5
Lendava	23	11	12	7,0	7,0	7,0
Šoštanj	21	9	12	6,9	6,5	7,4
Ilirska Bistrica	7	2	5	3,4	1,9	4,9
Ostale republike	43	19	24	—	—	—
Skupno	1671	708	963			
Domačinov	1628	689	939	11,7	10,6	12,8

Tab. 16

Iz tabele posnemamo torej, da se je samo v Onkološkem inštitutu zdravilo 25,3 % rakavih bolnikov, ki so zboleli v letu 1950.; v Onkološkem inštitutu in na klinikah oz. v bolnišnicah pa 34 %. Tako je torej Onkološki inštitut zajel v zdravljenje 59,3 % vseh novo-obolelih rakavih bolnikov. Samo na klinikah ali v bolnišnicah je bilo zdravljenih 39,3 % bolnikov, pri zdravnikih izven ustanov pa 1,4 % (večinoma brez-upni primeri). — Od 2906 živečih rakavih bolnikov je imel Onkološki inštitut v evidenci 79 % na dan 31. XII. 1950.

Od bolnikov, obolelih v letu 1950. je bilo: samo kirurško zdravljenih . . . . . 234 (14,1 %) samo radiološko zdravljenih . . . . . 633 (37,9%)\* kirurško in radiološko zdravljenih . . . . . 268 (16,0 %) skupno zdravljenih . . . . . 1137 (68,0 %)

\* 18 bolnikov je bilo radiološko zdravljenih na rentgenskem oddelku Splošne bolnišnice v Mariboru, vai ostali pa v Onkološkem inštitutu.

nezdravljenih, oziroma samo simptomatsko zdravljenih . . . . . 534 (32,0 %)

Od 800 umrlih rakavih bolnikov v letu 1950. je umrlo:

v Onkološkem inštitutu . . . . . 60 (7,5 %) na klinikah . . . . . 82 (10,25 %) v bolnišnicah . . . . . 126 (15,75 %) skupno v ustanovah . . . . . 262 (33,5 %) (obduciranih je bilo . . . . . 227) (28,4 %) doma . . . . . 532 (66,5 %)

Od onih, ki so umrli doma, je bilo poprej v oskrbi:

v ustanovah . . . . . 444 (55,5 %) pri zdravniku izv. ustan. . . . . 83 (10,4 %) nikjer . . . . . 5 (0,6 %)

S temi podatki smo poskusili vsaj približno osvetliti problem raka pri nas in sicer iz vseh onih pogledov, ki naj nam bodo izhodišče za organizirani in sistematični boj proti tej bolezni. Pred nami pa je naloga, da v prihodnje zberemo še bolj točne podatke. Objektivna analiza in objektivni sklepi bodo mogoči tedaj, ko bomo imeli res zanesljive podatke za več let. Šele tedaj bomo n. pr. lahko začeli resno proučevati morebitne življenjske in delovne škodljivosti, ki naj bi vplivale na razvoj raka. Druga, prav tako važna naloga pa je, da bi iz teh podatkov lahko ugotavljali uspešnost zdravljenja s to ali ono metodo, v tej ali oni ustanovi, uspešnost našega zdravstvenoprosvetnega dela med prebivalstvom, uspešnost delovanja naše onkološke službe sploh. Zmanjšanje letalnosti, znižanje števila inkurabilnih primerov — to je naš cilj, ki bi ga pri sedanjem stanju onkologije lahko dosegli. Za to pa nam je nujno potrebna stalna kontrola, stalno preverjanje naših prijemov. Vse to pa zahteva izredne natančnosti v dokumentaciji ter resnejše in vestnejše prijavljanje. Če ne bomo dosegli tega, bodo naši podatki vedno nepopolni in nezadostni za objektivno presojo. Žal nam je enoletna praksa pokazala še mnogo nerazumevanja za važnost točne dokumentacije, ki je malomarno opravljena. Navedli bi lahko celo vrsto pomanjkljivosti pri izpolnjevanju prijavnic, tako da smo si le z veliko težavo priborili vsaj najbolj potrebne podatke za naš pregled. Kolikor bolj komplicirana je etiologija, diagnostika, klinična evolucija in terapija kake bolezni, toliko bolj številni in točni podatki so nam potrebni za njen študij. Zato je jasno, da se pri raku ne moremo zadovoljiti le s preprosto diagnozo.

Upamo, da bomo s tem pregledom povečali pri zdravnikih zanimanje za evidenco rakovnih obolenj in s tem dosegli vestnejše in točnejše prijavljanje v prihodnje.

### Literatura

Denoix, P. & Maujol L.: La mortalité par cancer en France en 1948, Bull de L'Institut National d'Hygiène N° spéc., Paris 1950.

Levin, M. L.: Cancer Reporting in New York State, New York State J. Med. 44, 1944.

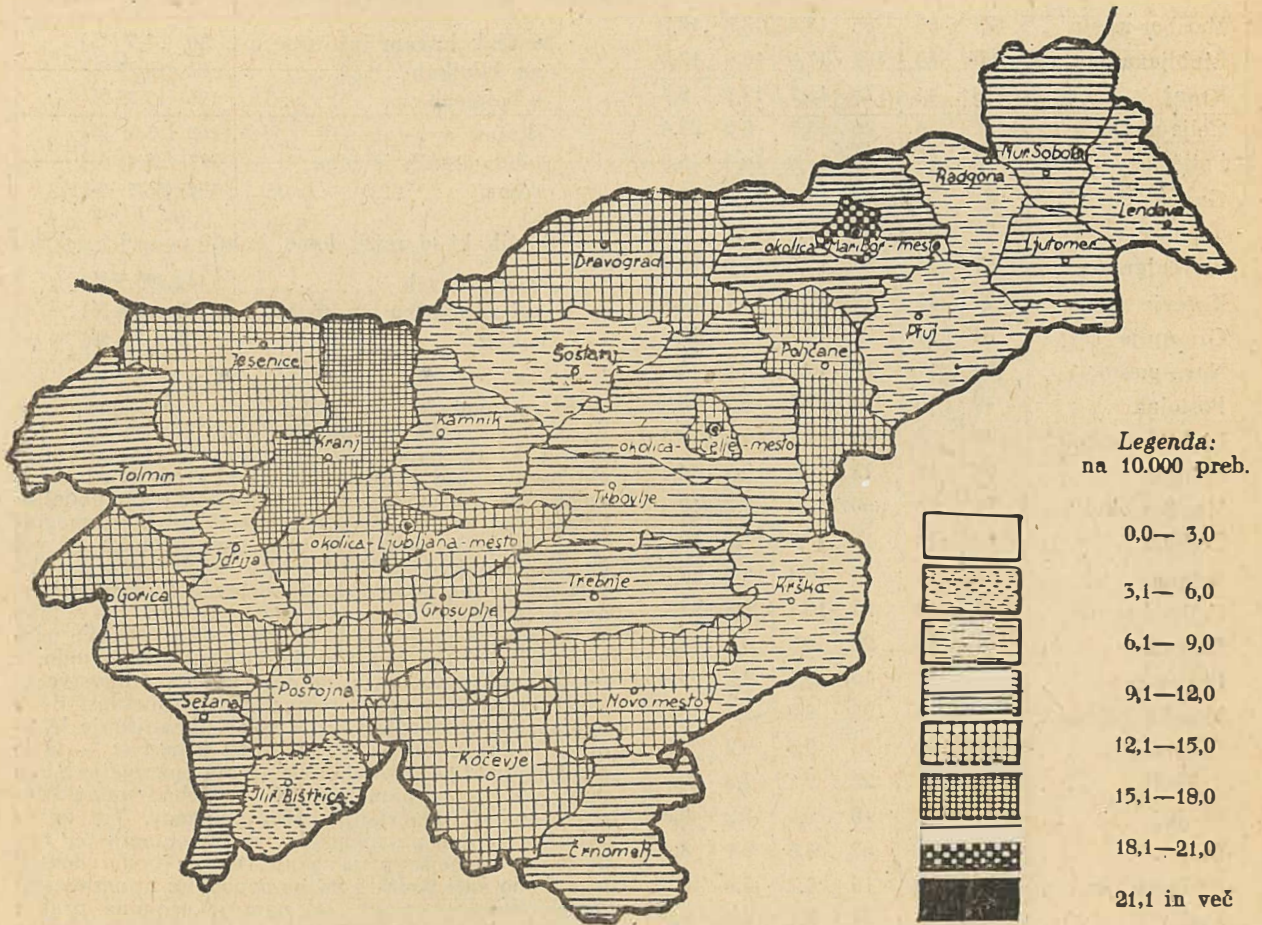
Pirc B.: Osnovi statistike i evidencije u zdravstvu, Beograd, 1950.

Potrebne splošne statistične podatke iz LRS smo dobili iz Oddelka za zdravstveno statistiko Centralnega higienskega zavoda LRS, za kar se mu na tem mestu najlepše zahvaljujemo.



# Obolevanje za rakom v l. 1950 po okrajih LRS

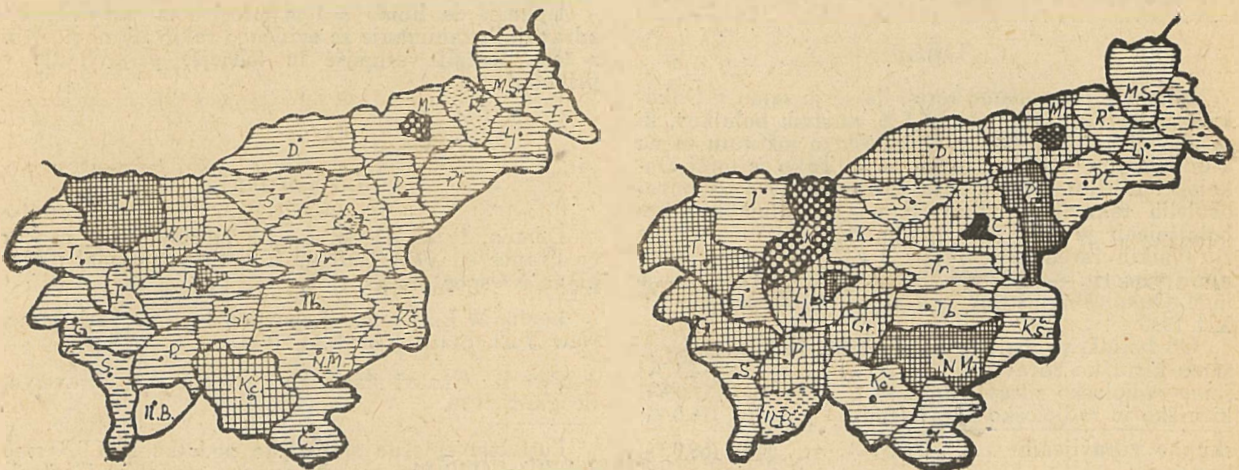
## I. Skupno moški in ženske



Tab. 17

### II. Moški

### III. Ženske



Tab. 18



Naziv ustanove	Prvič sprejeti na zdravljenje		Od tega poslani na Onkol. inst.*		Zdravila samo klin. ali bol.	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Onkološki institut Ljubljana . . . . .	424	25,3	—	—	—	—
Onkološki institut & klinika (bolnišnica) . . .	—	—	568	34,0	—	—
Samo klinika ali bolnišnica . . . . .	—	—	—	—	655	39,3
Krg. klinika asept. Ljubljana . . . . .	230	13,8	108	19,05	122	7,3
Int. klinika Ljubljana . . . . .	105	6,3	34	6,00	71	4,3
Gin. klinika Ljubljana . . . . .	87	5,2	82	14,40	5	0,3
Nevrol. klin. & nevrokr. Ljubljana . . . . .	33	2,0	7	1,24	26	1,6
Otorinolaring. klinika, Ljubljana . . . . .	27	1,6	23	4,04	4	0,2
Stomat. klinika Ljubljana . . . . .	12	0,7	10	1,76	2	0,1
Okul. klinika Ljubljana . . . . .	11	0,7	7	1,24	4	0,2
Ortop. klinika Ljubljana . . . . .	7	0,4	7	1,24	—	—
Dermat. klinika Ljubljana . . . . .	7	0,4	7	1,24	—	—
Pediat. klinika Ljubljana . . . . .	4	0,2	1	0,17	3	0,2
Infekc. klinika Ljubljana . . . . .	2	0,1	2	0,35	—	—
Splošna bolnišnica Maribor . . . . .	211	12,6	78	13,80	133	8,0
Splošna bolnišnica Celje . . . . .	160	9,6	89	15,60	71	4,3
Splošna bolnišnica Novo mesto . . . . .	70	4,2	27	4,76	43	2,6
Splošna bolnišnica Murska Sobota . . . . .	63	3,8	16	2,82	47	2,8
Splošna bolnišnica Jesenice . . . . .	48	2,9	12	2,12	36	2,1
Splošna bolnišnica Ptuj . . . . .	36	2,2	10	1,76	26	1,6
Splošna bolnišnica Slovenjgradec . . . . .	29	1,7	8	1,40	21	1,3
Splošna bolnišnica Vipava . . . . .	25	1,5	10	1,76	15	0,9
Splošna bolnišnica Brežice . . . . .	23	1,4	8	1,40	15	0,9
Vojna bolnica Ljubljana . . . . .	8	0,5	5	0,86	3	0,2
Bolnišnica S. Z. Trbovlje . . . . .	7	0,4	1	0,17	6	0,3
Bolnišnica S. Z. Črna . . . . .	3	0,2	1	0,17	2	0,1
Druge ustanove izven LRS . . . . .	15	0,9	15	2,65	—	—
Zdravnik izven ustanove . . . . .	24	1,4	—	—	24	1,4
<b>Skupno . . . . .</b>	<b>1.671</b>	<b>100,0</b>	<b>568</b>	<b>100,00</b>	<b>679</b>	<b>40,7</b>

\* Všteti so tudi bolniki, ki so bili poslani samo na ambul. zdravljenje.

Tab. 20

»Literarno službo Roche« lahko dobivajo v bodoče brezplačno vse naše zdravstvene ustanove in zdravniki, ki to želijo. Vabimo jih, da sporočijo na spodnji naslov, da li želijo *nemško* ali *francosko* izdajo, hkrati z natančnim naslovom, po možnosti s tiskanimi črkami ali s pečatom. (Naziv, ime in priimek, kraj, ulica in številka.)

F. Hoffmann — La Roche & Co. A. G.

Basel — Švica

ali pa na

Trgovsko predstavništvo »Roche«

Beograd, Kralja Milutina ul. 67/II